

POSTANOWIENIE

Dnia 19 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania B. P.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Sosnowcu
o wysokość świadczenia (emerytury),
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 19 września 2023 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z dnia 8 marca 2022 r., sygn. akt III AUa 2511/20,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od B. P. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Sosnowcu kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 14 września 2020 r. Sąd Okręgowy w Katowicach oddalił odwołanie B.P. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Sosnowcu z dnia 26 września 2019 r. odmawiającej ponownego ustalenia wysokości emerytury.

Sąd Apelacyjny, wyrokiem z dnia 8 marca 2022 r., oddalił apelację odwołującego się od wyroku Sądu Okręgowego i orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego.

W sprawie ustalono, że 7 sierpnia 2019 r. odwołujący się złożył wniosek o przeliczenie świadczenia z zastosowaniem art. 11a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1251; dalej ustawa emerytalna). Zaskarżoną decyzją organ rentowy odmówił przeliczenia emerytury, wskazując, że wskaźniki wysokości podstawy wymiaru z 10 i 20 najkorzystniejszych lat okazały się niższe niż 250%. Za okres od 19 lipca 1963 r. do 31 grudnia 1978 r. organ rentowy przyjął wynagrodzenia minimalne. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury odwołującego się z 20 najkorzystniejszych lat kalendarzowych wybranych z całego okresu podlegania ubezpieczeniu, z uwzględnieniem przychodów uzyskanych po przyznaniu emerytury, tj. z lat 1969-1988, w dwóch wariantach: z pojedynczą i podwójną Kartą Górnika od 1 października 1974 r. nie przekracza 250% i wynosi odpowiednio: 213,04% i 216,29%. Nawet przy przyjęciu stawki zaszeregowania za dniówki przodkowe wg kat. VII (130 zł, 152 zł „A”), 2 niedziel przepracowanych w każdym miesiącu, deputatu węglowego w wysokości 8 ton od 5 czerwca 1971 r., Karty Górnika dla zaszeregowanych zgodnie z VII kategorią (16 zł, 32,50 zł) oraz dodatku zmianowego w wysokości 1/2 za pracę nocną, to wskaźnik wysokości podstawy wymiaru świadczenia nadal nie przekroczyłby w żadnym z wariantów 250%.

Sąd Apelacyjny wskazał, że zarobki odwołującego się z lat 1979-1989 wynikały z przedstawionego dokumentu przez pracodawcę, tj. druku Rp-7. Wobec braku dokumentów płacowych za okresy zatrudnienia pod ziemią od 1969 r. do 1978 r. odwołujący się domagał się ich odtworzenia w toku procesu sądowego.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że przedłożona obecnie przez odwołującego się w postępowaniu apelacyjnym karta personalna (dawna okładka akt osobowych) nie zawiera żadnych jednoznacznych informacji dotyczących wynagrodzenia ubezpieczonego w latach 1969-1978. Chociaż wydaje się, że poczynione luźne zapisy w prawym górnym rogu wskazują na stawkę 106 zł i kat. V zaszeregowania, to jednakże tylko potwierdzałoby przyjętą wysokość wynagrodzenia zasadniczego przez biegłą. Odtwarzając wynagrodzenie, biegłą uwzględniła szereg składników płacowych, które otrzymywał ubezpieczony: wynagrodzenie zasadnicze, dodatkowe wynagrodzenie z Karty Górnika, deputat w tym za 8 ton węgla od czerwca 1971 r.,

dodatek za pracę w 2 niedziele w miesiącu, dodatek za pracę w nocy. Biegła uwzględniła też, że ubezpieczony świadczył pracę w soboty.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, odwołujący się nie przedstawił żadnych dowodów dających podstawę do uwzględnienia w odtwarzanym wynagrodzeniu uzyskiwanych przez niego różnego rodzaju premii. Brak też jakichkolwiek dowodów wskazujących na możliwość ustalenia, że odwołujący się otrzymywał wyższą stawkę wynagrodzenia zasadniczego niż przyjęta przez biegłą (zresztą w opinii uzupełniającej biegła przyjęła za dniówki przodkowe stawkę według kategorii VII - co i tak nie pozwoliło na uzyskanie wskaźnika wysokości podstawy wymiaru powyżej 250%).

Dalej Sąd Apelacyjny stwierdził, że:

1. nagroda „Barbórkowa” (nagroda z okazji Dnia Górnika) podlegała oskładkowaniu jedynie w latach 1982 - 1987, a więc nie w okresie, za który odtwarzane było wynagrodzenie ubezpieczonego. Zresztą nagroda ta została wprowadzona dopiero w oparciu o przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z 30 grudnia 1981 r. w sprawie szczególnych przywilejów dla pracowników górnictwa - Karta górnika (Dz.U. z 1982 r. Nr 2, poz. 13 ze zm.),
2. trzynasta pensja była wypłacana spoza osobowego funduszu płac w ramach zakładowego funduszu nagród i do końca 1983 r. nie były od tego świadczenia odprowadzane składki na ubezpieczenia społeczne,
3. czternasta pensja została wprowadzona na podstawie zarządzenia nr 37 Ministra Górnictwa i Energetyki z 14 grudnia 1974 r., była ona również wypłacana spoza osobowego funduszu płac i do końca 1982 r. nie podlegała oskładkowaniu,
4. dane dotyczące przeciętnego wynagrodzenia w sektorze gospodarki społecznej nie mogły zostać uwzględnione do obliczeń odtwarzanego wynagrodzenia, albowiem nie są to dane pozwalające na ustalenie rzeczywistych wynagrodzeń odwołującego się w spornym okresie.

Sąd Apelacyjny wyraził pogląd, że przy ustalaniu wysokości wynagrodzeń zarobki za poszczególne miesiące i wybrane lata kalendarzowe muszą być

ustalone w ściśle określonej kwotowo wysokości a do ustalenia podstawy wymiaru emerytury na podstawie dowodów zastępczych uwzględnić można tylko takie składniki wynagrodzenia, które są składnikami pewnymi, przysługującymi bez żadnych warunków. Powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego, Sąd Apelacyjny wyjaśnił, że wprowadzając w postępowaniu cywilnym sąd nie jest związany takimi ograniczeniami w dowodzeniu, jakie odnoszą się do organu rentowego w postępowaniu rentowym, jednak ustalenia dokonane przez sąd muszą być oparte na konkretnych dowodach. Innymi słowy, ustalenie wysokości podstawy wymiaru świadczenia wymaga podania zarobków w sposób indywidualny, konkretny i precyzyjny. Przy odtwarzaniu przez sąd podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne ustalenia mają charakter hipotetyczny, to jednakże nie mogą być abstrakcyjne i dowolne, albowiem przepisy z zakresu ubezpieczeń społecznych stanowią normy bezwzględnie obowiązujące i nie zawierają unormowań pozwalających na ustalenie wynagrodzenia w sposób przybliżony lub prawdopodobny.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku odwołujący się zarzucił naruszenie przepisów postępowania, tj.: art. 3 k.p.c. i art. 232 k.p.c. w związku z art. 245 k.p.c. oraz art. 227 k.p.c., art. 235¹ k.p.c. i art. 278 k.p.c. w związku art. 15 ust. 2a ustawy emerytalnej oraz art. 205¹² § 2 k.p.c. w związku z art. 235² § 1 pkt 5 k.p.c. *a contrario*, przez dopuszczenie dowodu z dokumentu w postaci karty personalnej z akt osobowych skarżącego, przy niedokonaniu oceny tego dokumentu, z powołaniem na brak jego czytelności co do wskazanej w nim nagrody jubileuszowej w kwocie 15.000 zł i jednocześnie przyjęcie, że informacja wynikająca z tego dokumentu nie stanowi podstawy do dopuszczenia dowodu z opinii innego biegłego - podczas gdy: z jednej strony dokument ten był jednoznaczny w swojej treści i pozwolił na poczynienie w oparciu o jego treść wskazania, że nagroda ta, pod pozycją odznaczenia, dotyczyła nagrody jubileuszowej, co pozwalało na ustalenie i określenie podstawy dla obliczenia wysokości wynagrodzenia, stanowiącego podstawę dla ustalenia wymiaru świadczenia skarżącego w oparciu o treść art. 15 ust. 2 ustawy emerytalnej w odniesieniu zwłaszcza do postanowień Układu Zbiorowego Pracy z dnia 1 stycznia 1975 r. oraz Karty Górnika, a po drugie - dokument ten uzasadniał również, w świetle zeznań świadków, w tym świadka

Z.G., dopuszczenie dowodu z opinii innego biegłego, również z powołaniem na treść art. 15 ust. 2 ustawy emerytalnej, z uwzględnieniem wysokości nagrody jubileuszowej i ustalenia w oparciu o nią prawidłowego wynagrodzenia B.P., pobieranego w okresie bezpośrednio poprzedzającym przyznanie tej nagrody.

Skarżący wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania - na podstawie art. 398⁴ § 2 k.p.c. w związku z art. 398⁹ § 1 pkt. 1 k.p.c., bowiem w niniejszej sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, „jeżeli bowiem istnieje dokument prywatny, zaś Sąd, na etapie postępowania odwoławczego dopuszcza dowód z tego dokumentu, a jego treść wpływa na przyjęte ustalenia, oparte o przeprowadzony w postępowaniu przed Sądem I instancji dowód z opinii biegłego i stanowiący podstawę orzekania w zaskarżonym wyroku Sądu I instancji, zatem - czy w takiej sytuacji dopuszczenie dowodu z opinii biegłego jest konieczne, zwłaszcza w wypadku złożenia takiego wniosku dowodowego przez składającego apelację, czy też Sąd II instancji, dopuszczając dowód z tego dokumentu, ale powziawszy wątpliwość co do wniosków wskazanych przez składającego ten dowód w tezie dowodowej (jako wypływających z treści tego dowodu), powinien - z jednej strony wezwać składającego wniosek o dowód z dokumentu o wyjaśnienie braku jednoznaczności zapisu dokumentu, pod rygorem pominięcia tego dowodu i pominięcie wnioskowanego dowodu z opinii biegłego weryfikującego zapisy tego dokumentu, czy też - bez tego wezwania i przyjmując ten dowód w oparciu o treść art. 243² k.p.c., ale wskazując na jego niejednoznaczność, pominąć dowód z opinii biegłego, oceniającego zapis tego dokumentu, albowiem Sąd II Instancji samodzielnie zinterpretował treść przedłożonego dokumentu, wbrew tezie dowodowej, wskazując na brak jego jednoznaczności i pominął dowód z opinii biegłego, który zapis tego dokumentu musiałby poddać weryfikacji, która mogłaby wpłynąć na istotne elementy rozstrzygnięcia w tej sprawie”.

W odpowiedzi na skargę organ rentowy wniósł o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz o zasądzenie od odwołującego się na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Należy podkreślić istnienie związku pomiędzy okolicznościami, uzasadniającymi przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania a podstawami skargi kasacyjnej. Przesłanki przedsądu ujęte w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c. stanowią rozwinięcie podstaw kasacyjnych zmierzające do wykazania, z jakich powodów naruszenia przepisów wskazane w tych podstawach uzasadniają przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Skargę można oprzeć na naruszeniu przepisów postępowania, jeżeli uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Skarżący więc musi wykazać, że następstwa wytkniętej w skardze wadliwości postępowania i orzekania były tego rodzaju (bądź skali), iż kształtowały one lub współkształtowały treść kwestionowanego w sprawie orzeczenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 lutego 1997 r., I CKN 57/96, OSNC 1997 nr 6-7, poz. 82; z dnia 24 października 2006 r., II PK 38/06, LEX nr 950620; oraz wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 17 marca 2006 r., I CSK 63/05, LEX nr 179971; z dnia 5 grudnia 2007 r., II PK 103/07, LEX nr 863973; z dnia 16 czerwca 2011 r., III UK 213/10, LEX nr 950436). Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 9 lipca 2014 r. w sprawie I PK 316/13 (LEX nr 1511811), wyraził trafny pogląd, że w sytuacji, gdy skarga kasacyjna nie zarzuca obrazy jakiegokolwiek przepisu prawa materialnego stanowiącego podstawę wyrokowania sądu odwoławczego, to w konsekwencji nie jest możliwa ocena czy naruszenie przepisów prawa procesowego wskazanych przez nią w podstawie kasacyjnej mogło mieć - rzeczywiście - istotny wpływ na wynik sprawy, czego wymaga przepis art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. Nie chodzi przy tym o czysto teoretyczną możliwość

takiego wpływu, lecz o wykazanie, że w okolicznościach danej sprawy ten wpływ był (mógł być) realny, a można to stwierdzić dopiero wówczas, gdy w skardze zostanie podniesiony adekwatny w konkretnych okolicznościach faktycznych zarzut obrazy prawa materialnego (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2014 r., I PK 208/13, LEX nr 1646059). Innymi słowy, możliwość uznania przez Sąd Najwyższy orzeczenia Sądu drugiej instancji za merytorycznie błędne uzależnione jest od oceny materialnoprawnych zarzutów, a skoro ich nie powołano w skardze kasacyjnej, to nie sposób przyjąć, że nawet jeśli w rzeczywistości do naruszenia wskazanych przepisów doszło, to mogło to mieć wpływ na wynik sprawy.

Oznacza to, że skarżący przy pomocy zarzutów naruszenia przepisów postępowania powinien zmierzać do wykazania, że wadliwość procedowania przez Sąd drugiej instancji była na tyle istotna, że doprowadziła do błędnego zastosowania przepisu (przepisów) prawa materialnego będącego podstawą rozstrzygnięcia zawartego w zaskarżonym orzeczeniu. Wynik sprawy bowiem, to jej rozstrzygnięcie, które jest oparte na przepisach prawa materialnego zastosowanych w ramach subsumcji ustalonego w sprawie stanu faktycznego pod właściwy przepis. Inaczej rzecz ujmując, zarzuty naruszenia przepisów postępowania nie mogą być celem samym w sobie, lecz muszą służyć wykazaniu błędnego zastosowania przepisu prawa materialnego, który stanowi rzeczywistą podstawę prawną rozstrzygnięcia. Dlatego powołanie przez skarżącego w podstawie zaskarżenia wyłącznie zarzutów procesowych uniemożliwia Sądowi Najwyższemu dokonanie oceny kasacyjnej w zakresie tego, czy w postępowaniu odwoławczym rzeczywiście wystąpiły uchybienia o tak znacznym ciężarze gatunkowym, że doprowadziły do wydania nieprawidłowego orzeczenia. Jest tak dlatego, że Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod rozagę nieważność postępowania. Oznacza to, że zakres dopuszczalnej kognicji Sądu Najwyższego wyznacza strona skarżąca, która z mocy art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c. powinna przytoczyć podstawy kasacyjne, zaś granice tych podstaw wyznaczają zarzuty naruszenia wskazanych przepisów prawa. Sąd Najwyższy jest władny dokonywać oceny tylko tych zarzutów, które zostały sformułowane przez skarżącego i nie może uwzględniać naruszenia innych przepisów, a zwłaszcza nie może zastąpić

skarżącego w wyborze przepisów, które mogły być naruszone przy wydawaniu zaskarżonego orzeczenia.

Skarżący nie zarzucił w swojej skardze kasacyjnej obrazy jakiegokolwiek przepisu prawa materialnego stanowiącego podstawę wyrokowania Sądu odwoławczego i w konsekwencji nie jest możliwa ocena, czy zarzucane przez niego naruszenie przepisów prawa procesowego mogło mieć - rzeczywiście - istotny wpływ na wynik sprawy.

Uwzględniając powyższe, rozstrzygnięcie przedstawianego zagadnienia prawnego osadzonego na zarzutach naruszenia przepisów postępowania nie będzie miało wpływu na wynik sprawy. Przypomnieć w tym kontekście trzeba, że przez istotne zagadnienie prawne należy rozumieć problem o charakterze prawnym, powstały na tle konkretnego przepisu prawa, mający charakter rzeczywisty w tym znaczeniu, że jego rozwiązanie stwarza realne i poważne trudności. Problem ten musi mieć jednocześnie charakter uniwersalny, przez co należy rozumieć, że jego rozwiązanie powinno służyć rozstrzygnięciu innych podobnych spraw. Jednocześnie, chodzi o problem, którego wyjaśnienie byłoby konieczne dla rozstrzygnięcia danej sprawy (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 września 2005 r., II PK 98/05, OSNP 2006 nr 15-16, poz. 243 oraz z 19 września 2013 r., I PK 98/13, LEX nr 1555051).

Dodać też trzeba, że sformułowane przez skarżącego zarzuty, choć powołują się na naruszenie art. 3 k.p.c. i art. 232 k.p.c. w związku z art. 245 k.p.c. oraz art. 227 k.p.c., art. 235¹ k.p.c. i art. 278 k.p.c. w związku art. 15 ust. 2a ustawy emerytalnej oraz art. 205¹² § 2 k.p.c. w związku z art. 235² § 1 pkt 5 k.p.c. a *contrario*, dotyczą wprost oceny dowodów (art. 233 § 1 k.p.c.) i dokonanych na jej podstawie ustaleń faktycznych, co zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. nie może stanowić podstawy skargi kasacyjnej. Z przedstawionej argumentacji wynika, że skarżący kontestuje sądową ocenę dowodu w postaci karty personalnej, podkreślając jej walor dowodowy i czyniąc z tego niepodzielone przez Sąd Apelacyjny założenie, że treść tego dokumentu „wpływa na przyjęte ustalenia, oparte o przeprowadzony w postępowaniu przed Sądem I Instancji dowód z opinii biegłego” i wywodząc, że z tej przyczyny konieczne było ponowienie dowodu z opinii biegłych z uwzględnieniem

tego dokumentu. Tymczasem zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c., podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów (por. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 września 2005 r., III CSK 13/05, OSNC 2006 nr 4, poz. 76). Artykuł 398³ § 3 k.p.c. wprowadzie nie wskazuje *expressis verbis* konkretnych przepisów, których naruszenie, w związku z ustalaniem faktów i przeprowadzaniem oceny dowodów, nie może być przedmiotem zarzutów wypełniających drugą podstawę kasacyjną, nie ulega jednak wątpliwości, że obejmuje on art. 233 k.p.c. Wszakże ten właśnie przepis określa kryteria oceny wiarygodności i mocy dowodów (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., V CSK 11/06, LEX nr 230204; z dnia 19 października 2010 r., II PK 96/10, LEX nr 687025; z dnia 24 listopada 2010 r., I UK 128/10, LEX nr 707405 oraz z dnia 24 listopada 2010 r., I PK 107/10, LEX nr 737366). Zatem gdyby nawet procesowe podstawy kasacyjne uzupełniały adekwatne zarzuty naruszenia prawa materialnego, to przedstawiane zagadnienie prawne również nie miałoby żadnego znaczenia dla wyniku sprawy, gdyż oparte byłoby na niedopuszczalnych w postępowaniu kasacyjnym zarzutach.

Z tych powodów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. oraz art. 108 § 1 i art. 98 § 1 k.p.c. w związku art. 398²¹ k.p.c. w związku z § 10 ust. 4 pkt 2 w związku z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2018 r., poz. 265), orzeczono jak w sentencji.

[az]

[ms]